

ความจำเป็นในการจัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัด: กรณีศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

The necessity of establishing the provincial sangha legislative division: Case study AYUTTHAYA Province

พระครูสังฆรักษ์มานพ ออคคามานโว¹ และ พระเมธีวราภรณ์ (เชิดชัย กตปุญโญ)²

PhraKrusangharak Manop Akkamanavo¹ and PhraMetheewaraporn (Chirdchai katapunyo)²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{1,2}

Mahachulalongkornrajavidyalaya University^{1,2}

E-Mail: ven.manop@gmail.com¹

Received January 16, 2024; Revised March 12, 2024; Accepted April 25, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอความจำเป็นในการจัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัด โดยมีกรณีศึกษาจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า การจัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัด เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน กองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดมีหน้าที่ในการให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือในการดำเนินการทางกฎหมายของคณะสงฆ์ในพื้นที่จังหวัดนั้น ๆ โดยมีความจำเป็นในการจัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัด ดังนี้ 1) เพื่อช่วยเหลือเจ้าคณะผู้ปกครองและคณะสงฆ์ในการดำเนินคดีทางกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีปกครอง เป็นการคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของคณะสงฆ์ 2) เพื่อป้องกันมิให้คณะสงฆ์ถูกละเมิดสิทธิหรือถูกดำเนินคดีโดยไม่เป็นธรรม 3) เพื่อสร้างเชื่อมั่นให้กับสังคมต่อการดำเนินงานของคณะสงฆ์ 4) เพื่อส่งเสริมให้กิจการคณะสงฆ์เป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมาย นอกจากนี้ กองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดยังอาจทำหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของคณะสงฆ์ในพื้นที่จังหวัดนั้น ๆ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดการละเมิดกฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของคณะสงฆ์ การจัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัด จะเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมให้คณะสงฆ์มีบทบาทสำคัญในสังคมไทยและดำรงไว้ซึ่งความเชื่อมั่นและความศรัทธาต่อพระสงฆ์และสถาบันพระพุทธศาสนาสืบไป

คำสำคัญ: การจัดตั้ง, กองนิติการคณะสงฆ์, จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Abstract

This article aims to analyze and present the necessity of establishing the Provincial Sangha Legal Division. with a case study from Ayutthaya Province The results of the study found that Establishment of the Provincial Sangha Legislative Division It is a necessity nowadays. The Provincial Sangha Legal Affairs Division is responsible for providing advice, guidance, and assistance in the legal operations of the Sangha in that province. It is necessary to establish the Provincial Sangha Legal Affairs Division as follows. 1) To assist primates, guardians and sangha in legal proceedings. Be it a civil case, a criminal case, or an administrative case. to protect the rights and interests of the Sangha 2) To prevent the Sangha from having its rights violated or being unfairly prosecuted. 3) To build confidence in society in the Sangha's operations. 4) To promote the

Sangha's business to be in accordance with the law. In addition, the Provincial Sangha Legal Division may also be responsible for monitoring and inspecting compliance with laws and regulations of the Sangha in that province in order to prevent violations of the Sangha's laws and regulations. Establishment Provincial Sangha Legislative Division It will be an important factor in promoting the Sangha to play an important role in Thai society and maintaining confidence and faith in the Sangha and Buddhist institutions forever.

Keywords: Establishment, Sangha Legal Division, Ayutthaya Province

บทนำ

คณะสงฆ์เป็นสถาบันทางศาสนาที่มีบทบาทสำคัญในสังคมไทย มีหน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ตูแลศาสนสถาน และช่วยเหลือสังคม (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต), 2532) การดำเนินการต่าง ๆ ของคณะสงฆ์ในปัจจุบันนั้น จะอาศัยเพียงหลักธรรม และพระธรรมวินัยเพียงอย่างเดียวไม่ได้ เนื่องจากยุคสมัยในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากสมัยพุทธกาล และในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ในโลกล้วนแล้วแต่มีการจัดระเบียบบริหารปกครองประเทศ โดยใช้กฎหมายเป็นแบบแผน ควบคุมความประพฤติของคนในสังคม คณะสงฆ์เองก็จำเป็นต้องมีกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันไม่ให้พระสงฆ์กระทำการใด ๆ ที่ผิดกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับของบ้านเมือง และเพื่อคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของคณะสงฆ์ แม้ว่าในปัจจุบันคณะสงฆ์จะมีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่สนองงานคณะสงฆ์ให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ รวมทั้ง ให้คำปรึกษาแนะนำและให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับทางด้านกฎหมาย (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2565) โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ ณ พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ตูแลสนองงานของส่วนกลางทั่วประเทศ และมีสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ครอบคลุมทุกจังหวัด ตูแลสนองงานคณะสงฆ์ในพื้นที่จังหวัดนั้น ๆ แต่กลับพบว่าในสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนั้น ไม่มีส่วนงานที่มีบุคลากรปฏิบัติงานด้านกฎหมาย คงมีเฉพาะกลุ่มนิติกร ในสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งเป็นส่วนงานหนึ่งในสังกัดสำนักงานเลขาธิการกรม (กลุ่มนิติกร สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2566) ซึ่งอยู่ที่ส่วนกลางเท่านั้น ดังนั้นในการสนองงานคณะสงฆ์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดที่ผ่านมา จึงมักพบว่าหากมีกรณีที่เกี่ยวข้องด้วยกฎหมาย สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดไม่สามารถ ช่วยสนองงานคณะสงฆ์ได้เต็มที่ เนื่องจากไม่มีฝ่ายงานที่เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย และไม่มีบุคลากรที่เป็นนักกฎหมายปฏิบัติงานในสำนักงานโดยตรง ทั้งที่มีหน้าที่หลายประการที่ต้องเกี่ยวข้องกับกฎหมาย ตัวอย่างเช่น ในกฎกระทรวง การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด พ.ศ. 2564 ข้อ 9 ได้กำหนดว่า “ในกรณีที่วัด เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร หรือผู้จัดประโยชน์ของวัดถูกฟ้อง หรือถูกหมายเรียกเข้าเป็นโจทก์ร่วมหรือจำเลยร่วมในเรื่องที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ให้เจ้าอาวาสวัดในเขตกรุงเทพมหานครแจ้งต่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หรือเจ้าอาวาสวัดในเขตจังหวัดอื่นให้แจ้งต่อสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนั้นภายในห้าวันนับแต่วันรับหมาย” (ราชกิจจานุเบกษา, 2564) จากข้อความดังกล่าว จะเห็นได้ว่าในกฎกระทรวงได้กำหนดให้เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร หรือผู้จัดประโยชน์ของวัดแจ้งสำนักงานพระพุทธศาสนาหากถูกหมายเรียกเป็นโจทก์หรือจำเลย ในเรื่องเกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ซึ่งในทางปฏิบัตินั้น หากสำนักงานพระพุทธศาสนามีนิติกรหรือทนายความของสำนักงาน ก็สามารถช่วยเหลือคณะสงฆ์ในการเป็นทนายความว่าความหรือแก้ต่าง หรือช่วยเหลือคณะสงฆ์ได้ แต่เมื่อสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ไม่ได้มีส่วนงานนี้อยู่ จึงทำให้คณะสงฆ์ต่างต้องพึ่งพาตนเอง ไม่มีส่วนงานกลางที่จะสามารถช่วยเหลือได้

จากสถานการณ์ในปัจจุบันจะพบว่าเมื่อมีข้อพิพาทของคณะสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย จำนวนมาก มีทั้งที่พระสงฆ์ตกเป็นจำเลย เช่น กรณีเงินทองวัด หรือกรณีเจ้าอาวาสวัดใหญ่ในกรุงเทพ ถูกฟ้องเป็นจำเลยในข้อหารื้อถอนศาลาที่อยู่เขตโบราณสถานของวัด และที่พระสงฆ์เป็นโจทก์ฟ้องชาวบ้านก็มี ในส่วนของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเองนั้นก็ยังมีกรณีเกี่ยวกับข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับ

กฎหมายหลายกรณี เช่น กรณีชาวบ้านฮือขับไล่เจ้าอาวาสวัดเสาชิงช้า อำเภอบางบาลกรณีสั่งรื้อถอนถังน้ำประปาหมู่บ้าน (สำนักข่าวไทย MCOT, 2564) กรณีข้อพิพาทผู้เช่าที่วัดลาดทราย อำเภอลำลูกกา (หนังสือพิมพ์บ้านเมือง, 2564) เป็นต้น

ตามกรณีดังกล่าวมานั้น หากคณะสงฆ์ในแต่ละจังหวัดมีหน่วยงานที่ช่วยดูแลด้านกฎหมายให้คณะสงฆ์ เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนทางด้านกฎหมาย การให้คำแนะนำเพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้อง การเข้าไปช่วยเหลือไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่วัดมีกับประชาชน หรือหน่วยงาน เช่น เรื่องที่ดิน ที่อยู่อาศัย หรือการทำนิติกรรมสัญญาต่าง ๆ ข้อพิพาทในตำแหน่งหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ข้อพิพาทระหว่างวัดกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงข้อพิพาททางการบริหารที่เนื่องด้วยกฎหมายระหว่าง บุคคลกับบุคคล เป็นต้น ซึ่งการจัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดนั้น จะสามารถตอบโจทย์ปัญหาตามที่กล่าวมาข้างต้นได้ ทั้งนี้กองนิติการจังหวัดนั้นต้องประกอบด้วยทั้งพระภิกษุ และฆราวาสที่เป็นนักกฎหมาย สามารถปฏิบัติงานได้ หากมีการจัดตั้งขึ้น จะตอบโจทย์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อวางรูปแบบในการปกครองสงฆ์ ให้เกิดการศึกษากาลกติกากฎหมาย ออกแบบเครื่องมือ หรือกลไกป้องกัน เป็นการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท ในด้านกฎหมายแก้ไขอย่างเป็นระบบ ทั้งโดยกฎหมายต่อวัดและพระสงฆ์ พระสงฆ์กับชุมชน หรือส่วนที่มาจากเกี่ยวข้องกับวัดและพระสงฆ์ โดยไม่ทิ้งหลักพระธรรมวินัยต่อไป

กฎหมายกับคณะสงฆ์ไทย

กฎหมายพระสงฆ์ของไทยที่เป็นลายลักษณ์อักษรพบครั้งแรกในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้โปรดเกล้าฯ ให้ตรากฎหมายคณะสงฆ์ที่เรียกว่า กฎพระสงฆ์ ขึ้นในระหว่าง ปี พ.ศ. 2325 - 2344 รวม 10 ฉบับ ปรากฏอยู่ในกฎหมายตราสามดวง แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จึงเป็นกฎหมายคณะสงฆ์ชุดแรกที่ปรากฏหลักฐานอยู่ถึงปัจจุบัน มีพระราชประสงค์สำคัญคือ เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์และสามเณร ประพฤติปฏิบัติตนเคร่งครัดในพระธรรมวินัย ให้พระราชอาณา เจ้าอธิการ และเจ้าหน้าที่(สังฆการี) กำกับดูแลและลงโทษผู้ที่ประพฤติดิตพระธรรมวินัย ตามสมควรแก่โทษหนักเบา ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้ โดยกฎหมายในแต่ละฉบับอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะกรณี ๆ ไป ซึ่งสาเหตุให้ต้องตราพระสงฆ์ฉบับนั้น ๆ ขึ้นมา เพื่ออธิบายการผิดพระธรรมวินัย การทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมเสีย และพระบรมราชโองการห้ามพร้อมทั้งกำหนดโทษทางบ้านเมือง ซึ่งการกำหนดกฎหมายพระสงฆ์ฉบับนี้ขึ้นมา เนื่องมาจากการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่สอง ปี พ.ศ. 2310 เกิดสภาพบ้านเมืองแตกสาแหรกขาด ประชาชนพลเมืองเกิดความระส่ำระสายไปทั่ว ภิกษุสามเณรเป็นจำนวนมาก ประพฤติปฏิบัติย่อหย่อนในพระธรรมวินัย บรรดาพระราชอาณา พระอุปัชฌาย์อาจารย์ และเจ้าอาวาสปล่อยปละละเลย ไม่ปฏิบัติตามภาระหน้าที่ การคณะสงฆ์จึงตกอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม ไม่เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาของประชาชนเช่นที่เคยเป็นมาในสมัยก่อน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ จึงทรงเร่งฟื้นฟูสถานภาพของพระพุทธศาสนาไปพร้อม ๆ กันกับที่ทรงเร่งฟื้นฟูสภาพของบ้านเมือง ให้พ้นจากจุดวิกฤติโดยเร็วที่สุด (กฤษฎา, 2549)

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงใช้อำนาจรัฐช่วยคณะสงฆ์จัดระบบการปกครองขึ้นเป็นครั้งแรก ด้วยการทรงตราพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์รัตนโกสินทร์ศก 121 ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 โดยยกเลิกฉบับแรกนั้นเสีย โดยได้มีการจัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ใหม่ ให้มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองของฝ่ายราชอาณาจักร ครั้นถึงรัชกาลปัจจุบัน ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 โดยให้ยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 และต่อมาในปี พ.ศ. 2535 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 อันเป็นฉบับแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ใช้อยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ทั้งสองฉบับดังกล่าวล่าสุดนี้ ถือว่าใช้เป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ และเป็นหลักจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์อยู่ในปัจจุบันนี้ (พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, 2562)

ความสำคัญของกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัด

กองนิติการคณะสงฆ์จังหวัด หมายถึง องค์กรหรือหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นโดยอำนาจของเจ้าคณะจังหวัด ทำหน้าที่ในการให้ความรู้ เป็นศูนย์กลางจัดการข้อร้องเรียนเบื้องต้นของคณะสงฆ์ เป็นที่ปรึกษาด้านกฎหมาย ส่งเสริมและพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เกิดความเข้มแข็ง ดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการ มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษารวบรวม พระธรรมวินัย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์ งานอบรมให้ความรู้ เผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับพระธรรมวินัยและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์ จัดการข้อร้องเรียน ดำเนินการแทนคณะสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาท ข้อร้องเรียนต่าง ๆ คดีความ เจรจาไกล่เกลี่ย เป็นที่ปรึกษาด้านกฎหมายให้กับคณะสงฆ์ บรรเทาผู้ได้รับผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์ พัฒนากฎหมายให้มีความก้าวหน้า ทันสมัย ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย (ดร.สุภัทรชัย สีสะไบและคณะ, 2565)

การจัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัด มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์และคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของคณะสงฆ์และพระภิกษุสามเณร เนื่องจากคณะสงฆ์เป็นสถาบันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและสังคมไทย มีบทบาทสำคัญในการสอนธรรมะ เผยแผ่พระพุทธศาสนา พัฒนาการศึกษา และช่วยเหลือสังคม การดำเนินงานของคณะสงฆ์จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายและระเบียบรองรับให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามกฎหมาย

กองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดมีหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ และให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายแก่คณะสงฆ์และพระภิกษุสามเณรในจังหวัด ประสานงานกับหน่วยงานราชการและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาด้านกฎหมายของคณะสงฆ์ และดำเนินการเกี่ยวกับคดีความของคณะสงฆ์ในจังหวัด

การจัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดจะช่วยส่งเสริมให้คณะสงฆ์สามารถดำเนินการตามภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามกฎหมาย คุ้มครองสิทธิประโยชน์ของคณะสงฆ์และพระภิกษุสามเณร ป้องกันมิให้คณะสงฆ์ถูกละเมิดสิทธิหรือถูกดำเนินคดีโดยไม่เป็นธรรม สร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมต่อการดำเนินงานของคณะสงฆ์

นอกจากนี้ การจัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดยังเป็นการส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ความเข้าใจกฎหมายมากขึ้น สามารถปกป้องสิทธิประโยชน์ของตนเองได้ และสามารถช่วยเหลือสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ความจำเป็นในการจัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัด สามารถสรุปได้ดังนี้

- 1) เพื่อส่งเสริมให้คณะสงฆ์สามารถดำเนินการตามภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามกฎหมาย
- 2) เพื่อคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของคณะสงฆ์และพระภิกษุสามเณร
- 3) เพื่อป้องกันมิให้คณะสงฆ์ถูกละเมิดสิทธิหรือถูกดำเนินคดีโดยไม่เป็นธรรม
- 4) เพื่อสร้างเชื่อมั่นให้กับสังคมต่อการดำเนินงานของคณะสงฆ์
- 5) เพื่อส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ความเข้าใจกฎหมายมากขึ้น

กองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดจึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์และคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของคณะสงฆ์และพระภิกษุสามเณร

กรณีศึกษาการจัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ลักษณะการจัดตั้ง

กองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จัดตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามที่กฎหมายมาตรา 23 (พ.ศ. 2541) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัดไว้ในข้อ 15 ว่า เจ้าคณะจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดของตน ดังนี้

(1) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(2) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(3) ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัย ข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะอำเภอ

(4) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะอำเภอให้เป็นไปโดยชอบ

(5) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(6) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2563)

กองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาอยู่ในส่วนงานหนึ่งของฝ่ายปกครองคณะสงฆ์จังหวัด ซึ่งเป็นหนึ่งใน 6 ด้านของภารกิจงานคณะสงฆ์ คณะทำงานของกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาประกอบด้วย พระสังฆาธิการ ที่จบการศึกษาทางด้านนิติศาสตร์ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและการเงินการบัญชี และทนายความ โดยปรากฏถ้อยคำในคำสั่งเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ว่า ด้วยในสถานการณ์ปัจจุบัน การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตลอดจนการแก้ไขข้อพิพาทและอธิกรณ์ต่าง ๆ ต้องเกี่ยวข้องกับกฎหมายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งกฎหมายคณะสงฆ์และกฎหมายบ้านเมือง จึงสมควรที่จะต้องมีส่วนงานด้านกฎหมายของคณะสงฆ์ เพื่อให้ความช่วยเหลือและเป็นที่ยุติคดีตามกฎหมายให้แก่คณะสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาศัยอำนาจตามความในข้อ 15 แห่งกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 23 (พ.ศ. 2541) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 จึงให้จัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาขึ้น โดยให้อยู่ในการกำกับดูแลของฝ่ายปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2566)

วิธีการทำงานของกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การทำงานของกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้น จะประกอบด้วย 3 รูปแบบ คือ

1. ปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งของเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อมีข้อพิพาท หรืออธิกรณ์ ส่งมายังเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องด้วยกฎหมาย เจ้าคณะจังหวัดจะขอคำปรึกษาหรือมอบหมายให้กองนิติการคณะสงฆ์พิจารณาตรวจสอบแล้วให้ความเห็น พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในการสั่งการ หรือหากเป็นอธิกรณ์ที่ต้องดำเนินการพิจารณาสอบสวน เจ้าคณะจังหวัดอาจมอบหมายให้ฝ่ายปกครองคณะสงฆ์จังหวัดเป็นผู้พิจารณาดำเนินการสอบสวน โดยมีกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดร่วมพิจารณาสอบสวน

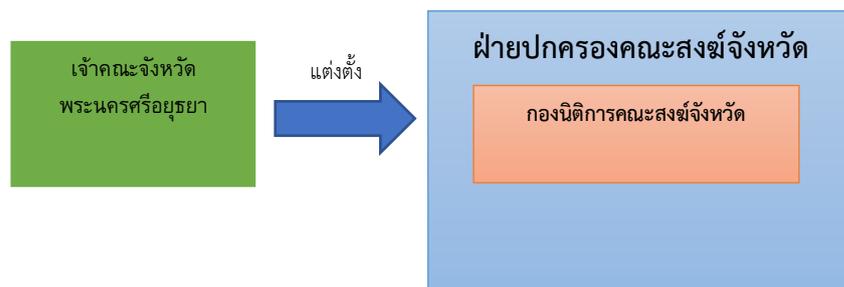
2. ให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายแก่พระสังฆาธิการและพระสงฆ์ สามเณร ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามที่มีการร้องขอมา โดยอาจเป็นการขอคำปรึกษา คำชี้แนะ หรือการจัดหาทนายความให้ หากพระสังฆาธิการ หรือพระภิกษุ สามเณร เข้าเป็นโจทก์หรือตกเป็นจำเลยในคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีปกครอง ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการ หรือการจัดการศาสนสมบัติของวัด อันมิใช่ความผิดที่เป็นเรื่องส่วนตัว ซึ่งมาจากการกระทำผิดเฉพาะตัว

3. การให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย เพื่อปกป้องสิทธิประโยชน์ของพระสังฆาธิการหรือพระภิกษุ สามเณร หากถูกละเมิดสิทธิ หรือมีข้อพิพาทเกิดขึ้นภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

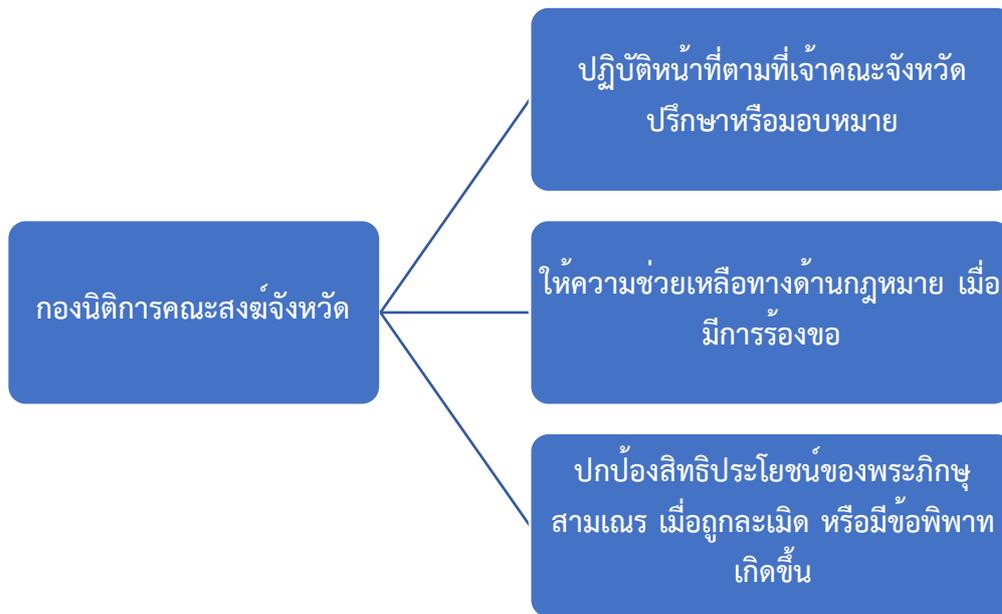

ภาพที่ 1 คำสั่งเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ที่มา: สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (2566)

องค์ความรู้

ภาพที่ 2 แสดงการแต่งตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ 3 แสดงการทำงานของกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่า การแต่งตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้น แต่งตั้งโดยอำนาจของเจ้าคณะจังหวัด โดยเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาพที่ 2 จะเห็นได้ว่า การปฏิบัติหน้าที่ของกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้น ภารกิจหลักมี 3 ประการคือ 1) ปฏิบัติหน้าที่ตามที่เจ้าคณะจังหวัดปรึกษาหรือมอบหมายเมื่อมีอธิกรณ์ หรือเรื่องที่ต้องพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย 2) ให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย แก่พระสังฆาธิการและพระภิกษุ สามเณร เมื่อมีการร้องขอ ทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา และคดีปกครอง อันมิใช่เป็นคดีเกี่ยวกับความผิดที่กระทำโดยส่วนตัว 3) ให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย เพื่อปกป้องสิทธิประโยชน์ของพระสังฆาธิการหรือพระภิกษุ สามเณร หากถูกละเมิดสิทธิหรือมีข้อพิพาทเกิดขึ้นภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สรุป

การจัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดนั้น จะมีประโยชน์ต่อเจ้าคณะผู้ปกครอง พระสังฆาธิการ และพระภิกษุ สามเณรในจังหวัดเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งประโยชน์อันจะเกิดจากการจัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพอสรุปได้ดังนี้ 1) เป็นการยกระดับมาตรฐานการปฏิบัติงานของคณะสงฆ์ด้านกฎหมาย โดยกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดจะมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านกฎหมายมาปฏิบัติงานโดยเฉพาะ ทำให้คณะสงฆ์สามารถดำเนินกิจการต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย และสามารถคุ้มครองสิทธิของคณะสงฆ์ได้ 2) เป็นการช่วยลดภาระงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดโดยกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดจะช่วยรับหน้าที่ในการให้คำปรึกษาทางกฎหมายแก่คณะสงฆ์ในจังหวัดนั้น ๆ ทำให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สามารถมุ่งเน้นการทำงานด้านอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมว่าคณะสงฆ์มีระบบการปฏิบัติงานด้านกฎหมายที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส โดยสรุปแล้ว การจัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อยกระดับมาตรฐานการปฏิบัติงานของคณะสงฆ์ด้านกฎหมาย และเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมว่าคณะสงฆ์มีระบบการปฏิบัติงานด้านกฎหมายที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส รวมทั้งช่วยปกป้องพระสงฆ์จากการถูกละเมิดและการถูกกล่าวหาต่าง ๆ ที่ไม่เป็นธรรมได้

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา บุญยสมิต. (2549). พระสงฆ์และสถาบันพระพุทธศาสนานอก “กฎพระสงฆ์” ในกฎหมายตราสามดวง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.
- กลุ่มนิติกร สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2566). ภารกิจและหน้าที่รับผิดชอบของหน่วยงาน. สืบค้น 31 สิงหาคม 2566, จาก <https://law.onab.go.th/th/page/item/index/id/13>
- ดร.สุภัทรชัย สีสะใบ และคณะ. (2565). คู่มือแนวทางการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ ด้านกฎหมายและข้อพิพาท (กองนิติการ สงฆ์จังหวัด...). พระนครศรีอยุธยา: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นิตดาภา ภัทธานนท์. (2551). ความผิดอาญาของพระสงฆ์ตามกฎหมายเก่า (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์). ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ. (2562). การปกครองคณะสงฆ์ไทยในยุคปฏิรูปไทยแลนด์ 4.0. วารสารวิชาการ มจร.บุรีรัมย์, 1, 87 – 103.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2563). คู่มือพระสังฆาธิการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2566). คำสั่งเจ้าคณะจังหวัด ที่ 14/2566 เรื่องแต่งตั้งคณะทำงานกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต). (2532). พระพุทธศาสนากับสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2565). อำนาจหน้าที่. สืบค้น 31 สิงหาคม 2566, จาก <https://onab.go.th/th/content/page/index/id/3>
- สำนักข่าวไทย MCOT. (14 ตุลาคม 2564). (2566). เรื่องนี้มีคำถาม: เรียกร้องแก้ปัญหาเจ้าอาวาสสั่งรื้อแท็งก์น้ำประปา. สืบค้น 31 สิงหาคม 2566, จาก <https://tna.mcot.net/region-803043>
- หนังสือพิมพ์บ้านเมือง. (19 กุมภาพันธ์ 2564). (2566). โกล่เกลี่ยสำเร็จ! ผู้เข้าที่ธรรมีสงฆ์วัดกรุงเก่า ยอมเปิดเส้นทางออกถนนพหลโยธิน. สืบค้น 31 สิงหาคม 2566, จาก <https://www.banmuang.co.th/news/education/223760ก>